

ارزیابی روند رشد شهری و تعیین پهنه های مناسب رشد آتی شهر

مطالعه موردی شهر بجنورد ۱۳۸۸-۱۳۳۵

احمد رضا ابراهیمی پور^۱ مهدی سعادت،

۱- عضو هیات علمی جهاد دانشگاهی واحد البرز

۲- کارشناس ارشد سنجش از دور و GIS

چکیده

در طول تاریخ با افزایش جمعیت، سکونتگاهها نیز به همان نسبت گسترده تر شده و زمینهای جدید جهت اسکان تحت تصرف انسان قرار گرفته است. این مساله در برخی از نقاط با چالشهایی همراه شده است. عمده ترین این چالشها شامل تخریب زمینهای کشاورزی و توسعه شهری در پهنه هایی است که همواره مخاطرات زیادی را به همراه داشته است. این مساله در سالهای اخیر سرعت بیشتری گرفته و اگر به صورت جدی مورد بررسی و ارزیابی قرار نگیرد در آینده نزدیک مشکلات عدیده ای را برای ساکنان ایجاد خواهد نمود. در حال حاضر مهمترین و شاید بتوان گفت مطمئن ترین ابزاری که بتوان روند رشد شهری و تغییرات صورت گرفته را مورد بررسی قرار دهد، عکسهای هوایی و تصاویر ماهواره ای هستند که در این تحقیق با تهیه و آماده سازی عکسهای هوایی برای ۶ دوره زمانی، روند رشد شهری بجنورد مورد بررسی قرار گرفت. مساحت زمینهای مستعد کشاورزی که در دوره مورد مطالعه تخریب شده و مورد ساخت و ساز قرار گرفتن اندازه گیری شد و نواحی آسیب پذیر مورد شناسایی قرار گرفت. سپس با استفاده از روش تحلیل چند معیاره برای دو کاربری کشاورزی و نواحی ساخته شده نقشه های شایستگی تولید گردید تا بتوان با بکارگیری این نقشه ها زمینه توسعه پایدار آتی شهر را فراهم ساخت. نتایج این تحقیق نشان داد رشد شهری بجنورد مشابه بسیاری از شهرهای کشورمان، ایران در این شش دهه بدون هیچ گونه برنامه ریزی و ملاحظه ای صورت گرفته است و تنها عامل تعیین کننده روند و جهت رشد شهری همجواری با نواحی ساخته شده قبلی و موانع و محدودیتهای طبیعی ساخت و ساز بوده است.

کلمات کلیدی: رشد شهری، تحلیل چند معیاره، نقشه شایستگی

۱. مقدمه

گسترش شهرها بر روی اراضی مناسب کشاورزی واقعیتی است که در تمامی شهرهایی که سنگ بنای آنها در دل دشتها نهاده شده است به وضوح مشاهده می شود. از طرفی بدلیل کم هزینه بودن ایجاد بنا و توسعه شبکه ارتباطی در اراضی فاقد محدودیت و همچنین تسهیل فعالیتهای عمرانی از قبیل ساخت و سازهای مسکونی رشد افقی شهر در این نواحی بسرعت صورت می گیرد که در بسیاری از این موارد این پهنه ها، اراضی مناسب فعالیتهای کشاورزی را در بر می گیرد. شهر بجنورد نیز از این قاعده مستثنی نبوده و رشد سریع نواحی ساخته شده در حول هسته مرکزی شهر بوضوح مشاهده می گردد. مشاهده عکسها هوایی و تصاویر ماهواره ای دوره های مختلف این موضوع را اثبات می نماید. تحولات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی سه دهه اخیر از جمله انقلاب سال ۱۳۵۷ و وقوع جنگ ۱۳۶۷-۱۳۵۹ و بدنبال آن افزایش جمعیت شهری، حاصل از مهاجرت روستائیان به شهر و افزایش نرخ رشد باعث گردید، توسعه افقی و بی برنامه

¹ Corresponding author: احمد رضا ابراهیمی پور ، عضو هیات علمی جهاد دانشگاهی واحد البرز

Email: ar_ebrahimipoor@yahoo.com